

Curimopsis incisa Obenberger, 1917 – první nález pro Albánii (Coleoptera: Byrrhidae)

Curimopsis incisa Obenberger 1917 – First record for the Albania (Coleoptera: Byrrhidae)

Milan Boukal

Kpt. Bartoše 409, 530 09 Pardubice, Czech Republic; e-mail: milanb@seznam.cz

Abstract. The paper deals with the distribution of the species *Curimopsis incisa* Obenberger, 1917 on the coast of the Ionian Islands (Iónioi Nisoi). The known bionomics of the species and all published records are discussed. The Albanian specimens were compared with the type specimen/type series stored in the National Museum Prague (Czech Republic). **The first record for the Albania.**

Key words: Coleoptera, Byrrhidae, Syncalypinae, *Curimopsis incisa*, distribution, faunistics, Albania

ÚVOD

V čeledi Byrrhidae je na světě známo zhruba 500 druhů. Čeleď bývá tradičně členěna do tří podčeledí, přičemž v Evropě se vyskytují dvě z nich – Byrrhinae Latreille, 1804 a Syncalypinae Mulsant & Rey, 1869. Druh *Curimopsis incisa* Obenberger, 1917 patří do podčeledi Syncalypinae, do které jsou ve střední Evropě řazeny dva rody – *Chaetophora* Kirby & Spence, 1817 a *Curimopsis* Ganglbauer, 1902. Zatímco v rámci rodu *Curimopsis* se druhy podrodu *Atlantopsis* Franz, 1967 vyskytují na Kanárských ostrovech a Madeiře, v Evropě se vyskytují druhy podrodu *Curimopsis* (s. str.). Tento podrod je druhově poměrně bohatý na malé nezaměnitelně štětinaté brouky, kterých je jen v Palaearktu známo 60 druhů (Jaeger & Pütz, 2006 a 2007, Kitano & Sakai, 2006 a Tshernyshev, 2009 a 2013). Naprostá většina druhů je bez zřetelného pohlavního dimorfismu a vzhledově prakticky uniformních. Středoevropští zástupci jsou spolehlivě determinovatelní pouze na základě samčích genitálií, determinace samic je často nemožná.

PŘEHLED NÁLEZŮ

Albania, Palasë, 2 km NW, 40°10'35.13"N 19°36'13.00"E, sifted, 9.v.2013, 2♂♂, 1♀, A. Šíma leg., (1♂ A. Šíma coll., 1♂, 1♀ M. Boukal coll.), M. Boukal det. **Nový druh pro Albánii.**

Český sběratel Jan Obenberger popsal tento druh (Obr. 1) na základě své cesty na ostrov Korfu [Greece: Nés Kérkyra]. Původní kompletní popis druhu *C. incisa* Obenberger, 1917: „Diese neue Subspecies stimmt in Form, Größe etc. mit der typischen *striatopunctata* Steff. vollkommen überein, doch weicht sie in folgenden Punkten ab: Die langen abstehenden „Taster“-härchen der Oberseite sind noch dünner und etwas länger; die Punkte der Flügeldecken sind viel tiefer eingestochen, daher viel deutlicher (obwohl nur weniger größer als bei der Stammform!!); die Grundbehaarung, die bei der Stammform aus äußerst kurzen, gelblichen, anliegenden Härchen, die sehr leicht abreibbar sind, besteht, ist hier, besonders hinten, auf der decliven Partie der Flügeldecken viel deutlicher, halbanliegend, viel länger, gelb. – Corfu. Wie es scheint, höchst selten.“

Jak bylo tehdy zcela obvyklé, je popis velice stručný. Autor dokonce neuvádí ani velikost brouka, která se pohybuje v rozmezí 2–2,6 mm. Ve své době byl popsán pouze jako poddruh druhu *Syncalypa striatopunctata* Steffahn, 1843 (což je v dnešním pojetí také již jen synonymum pro *Curimopsis maritima maritima* Marsham, 1802). V současnosti je však *C. incisa* považován za samostatný a dobře odlišitelný druh (Jaeger & Pütz, 2016).

Obr. 1. *Curimopsis incisa* (Foto S. Vrabec).
Fig. 1. *Curimopsis incisa* (Photo S. Vrabec).

Obr. 2. Albanie (Palasë), místo nálezu druhu *Curimopsis incisa* (Foto A. Šíma).

Fig. 2. Albania (Palasë), the find site of the species *Curimopsis incisa* (Photo A. Šíma).

Bionomie druhu *C. incisa* stále není dostatečně známá. Kusy nalezené v Albánii byly sbírány pomocí prosévání vlhkého dřeva v kořenech dubových pařezů ve zbytku pastevního lesa (Obr. 2, 3). Pravděpodobně se tedy jedná o druh s noční aktivitou, jako jsou i ostatní druhy rodu *Curimopsis*. Předpokládám, že *C. incisa* žije v meších na patách kmenů či na skalách a v nepříznivém období a přes denní horka se ukrývá do puklin s vyšší vzdušnou vlhkostí.

Genitálie nalezených albánských kusů (Obr. 4a, b, c, d) jsem porovnal s typovým kusem uloženým v Národním muzeu v Praze (Obr. 4e, f, g, h). Mimo typový kus – 1♂ z ostrova Korfu [Greece: Nés Kérkyra] uloženého v Národním muzeu, Praha (National Museum, Praha, Czech Republic, Obr. 5c), jsem měl k dispozici ještě dalších 7 muzejních kusů. Šest z nich bylo sbíráno G. Paganettim na ostrově Korfu [Greece: Nés Kérkyra], z čehož je 1♀ uložena v Moravském zemském muzeu, Brno (Moravian Museum, Brno, Czech Republic), 1♂ uloženy v Muzeu jihovýchodní Moravy ve Zlíně (Museum of South-Eastern Moravia in Zlín, Zlín, Czech Republic) (Boukal, 1998), 1♂, 3♀♀ uloženy v Národním muzeu, Praha (National Museum, Praha, Czech Republic) a 1♂ uloženy v Slovenském národném múzeu (Slovak National Museum, Bratislava, Slovakia). V Národním muzeu, Praha (National Museum, Praha, Czech Republic) je uložen ještě 1♂ sbíraný R. Formánkem na ostrově Korfu [Greece: Nés Kérkyra]. Paulus (1973) uvádí, že v Národním muzeu, Praha, je uloženo 7 typových exemplářů, avšak podařilo se mi tam dohledat pouze 5 výše uvedených kusů (2♂♂, 3♀♀). Předpokládám, že Paulus (1973) pro obrázek genitálií druhu *C. incisa* (Obr. 5a, b) ve svém článku tedy použil typový kus z ostrova Korfu [Greece: Nés Kérkyra].

Druh *C. incisa* je dosud uváděn pouze z Řecka a Itálie (Jaeger & Pütz, 2016). Angelini, Fabbri & Mascagni (1995) ve svém katalogu uvádí jeho výskyt v jižní Itálii, přičemž vychází z údajů, které publikovali Franz (1967) a Paulus (1973). Franz (1967) uvádí data k druhu *C. incisa* pod dnešním synonymem *Syncalypta paganettii* Franz, 1967. Jako lokalitu nálezu Franz (1967) uvádí: „*San Basilio, Murgien (Südtalien)*“ [Itálie: San Basilio, Basilicata (= Murgien)]. Paulus (1973) doplňuje rozšíření druhu o další dva kusy z lokality „*Eleutherios, Insel Cephalonia*“ [Greece: ostrov Nés Kefallinia, Agios Eleftherios] a o jeden kus z lokality „*Morea, Cumaní*“ [Greece: Pelopónnisos (= Morea), Koumanis]. Zdá se proto pravděpodobné, že bude nalezen i na dalších Iónských ostrovech [Greece: Iónioi Nisoí].

Přestože jak typový kus, který jsem měl k dispozici, tak i další srovnávací kusy jsou z ostrova, mají genitálie prakticky shodné s kusy albánskými, tedy pevninskými. Kusy z Itálie nebo pevninského Řecka jsem na porovnání neměl k dispozici. Druh je možno považovat za endemita Jónského pobřeží.

Tato fakta jsou ovšem poněkud zářející, podíváme-li se na mapu známého rozšíření (Obr. 6). O druhu *C. incisa* sice není známo, zda umí létat, ale je možno předpokládat, že jako většina ostatních druhů rodu *Curimopsis* létá i tento druh buď velmi neochotně, nebo je mnohem pravděpodobněji úplně nelétavý. Z tohoto úhlu pohledu je možno relativně jednoduše vysvětlit rozšíření populací na Korfu, Kefalonii, Pelopónésu i v Albánii, protože Středozemní moře v historii

několikrát měnilo své hranice i výšku své hladiny. Historicky tedy spolu mohly jednotlivé populace komunikovat. Horší situace je s doklady z italského území, protože právě mezi Itálií a Řeckem se v Jónském moři nachází hlubokomořský příkop, tzv. Otranto valley. Ostatně v Jónském moři se nachází i nejhlubší místo Středozemního moře – hlubina Calypso (přes 5 tisíc metrů). Řecké nebo albánské populace by proto s těmi italskými mohly komunikovat teprve až po vyschnutí prakticky celého Středozemního moře (což se naposledy stalo cca před 6 miliony let). Pokud se tedy tento druh nedostal do Itálie přes moře např. na kusech dřeva nebo pomocí větru, je možné, že mohl být do Itálie introdukovan teprve činností člověka. Na území Středozemního moře docházelo k převozům všemožného materiálu ve velkém množství již od dob starověku.

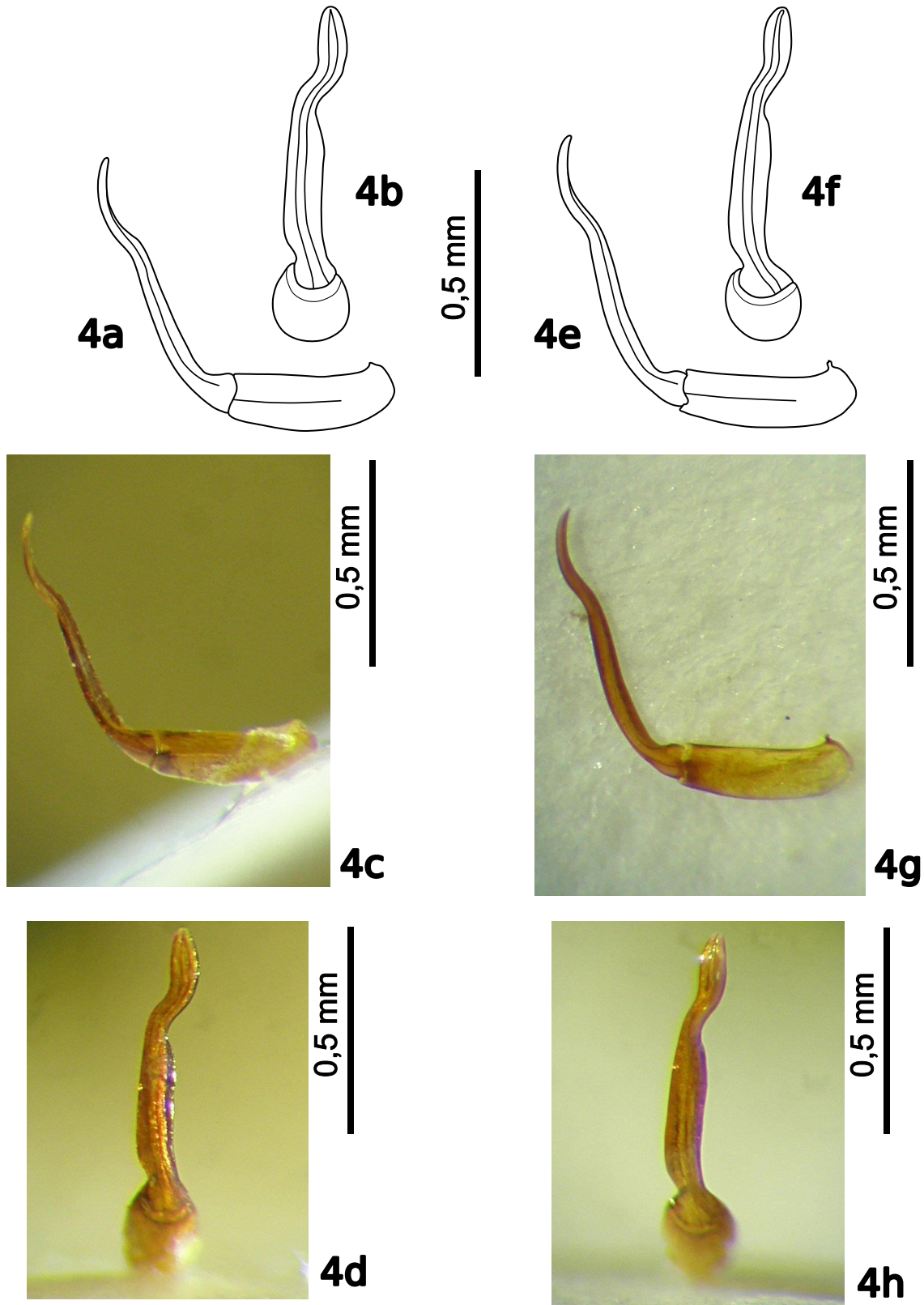
Řecké a albánské lokality, kde byl druh *C. incisa* nalezen, se nachází v kopcovitých oblastech, kdežto italská lokalita je čistě nížinného typu. Fragmentované rozšíření na pevninách i jednotlivých ostrovech u nepříliš mobilního zvířete je přes všechny tyto nejasnosti velice pozoruhodné a jistě by bylo vhodné v budoucnu jednotlivé populace blíže prozkoumat geneticky. Především pak v porovnání s populací italskou.

PODĚKOVÁNÍ

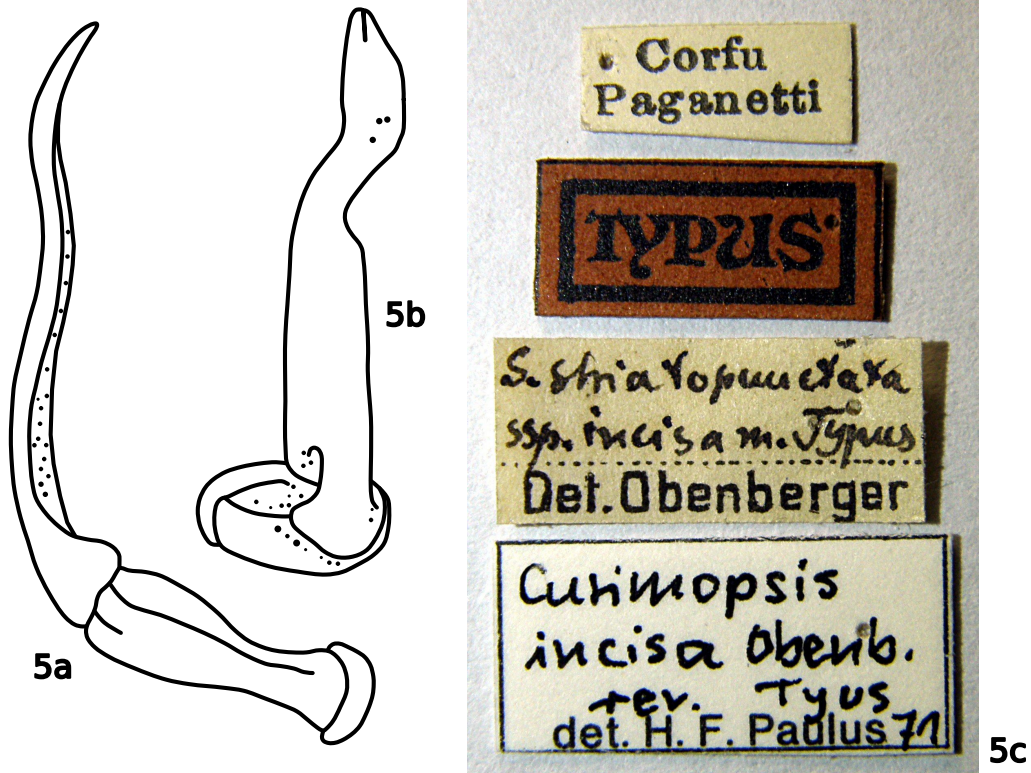
Za anglický překlad děkuji D. Trávníčkovi (Muzeum jihovýchodní Moravy ve Zlíně, Zlín), za poskytnutí albánského materiálu a fotografií biotopu A. Šímovi (Praha). Za zapůjčení muzejního materiálu děkuji P. Baňarovi (Moravské zemské muzeum, Brno), R. Cséfalvayovi (Slovenské národní múzeum, Bratislava), J. Hájkovi (Národní muzeum, Praha) a D. Trávníčkovi (Muzeum jihovýchodní Moravy ve Zlíně, Zlín). Za makrofotografii brouka děkuji S. Vrabcovi (Vrchlabí).

Obr. 3. Albanie (Palasë), biotop v místě nálezů druhu *Curimopsis incisa* (Foto A. Šíma).
Fig. 3. Albania (Palasë), the habitat in the find site of the species *Curimopsis incisa* (Photo A. Šíma).

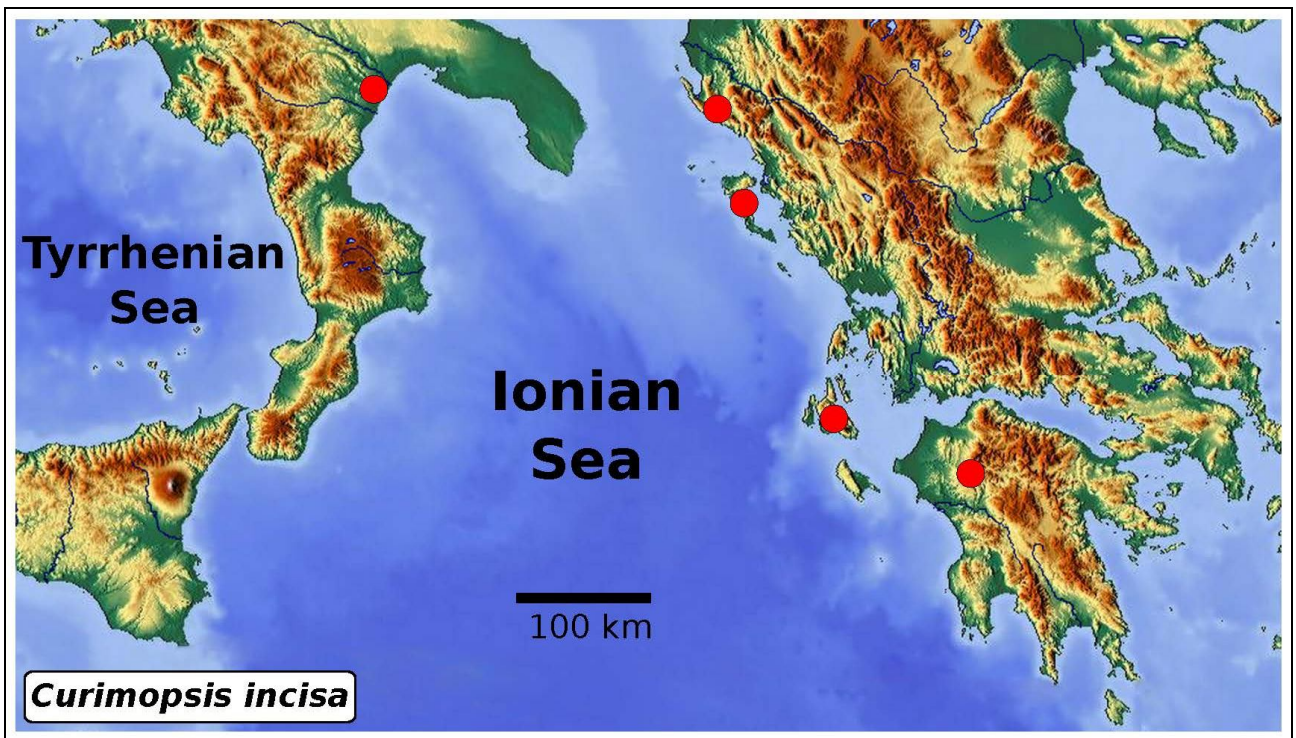

Obr. 4. Genitálie druhu *Curimopsis incisa*: a) až d) samčí genitálie kusu z Albánie (Palasë), e) až h) samčí genitálie holotypu z ostrova Korfu [Greece: Nés Kérkyra] (Kresby i foto M. Boukal).
 Fig. 4. Genitalia of *Curimopsis incisa*: from a) to d) male genitalia of the specimen from Albania (Palasë), from e) to h) female genitalia of the holotype from Corfu [Greece: Nés Kérkyra] (Drawings and photo M. Boukal).

Obr. 5. *Curimopsis incisa*: a) až b) samčí genitálie (upraveno podle PAULUS (1973), měřítko neuvedeno), c) štítky holotypu (Kresby i foto M. Boukal).

Fig. 5. *Curimopsis incisa*: from a) to b) male genitalia (modified from PAULUS (1973) scale not specified), c) labels of the holotype (Drawings and photo M. Boukal).

Obr. 6. Známý výskyt *Curimopsis incisa*.
 Fig. 6. Known distribution of *Curimopsis incisa*.

LITERATURA

- ANGELINI F., FABBRI R. & MASCAGNI A. 1995: Coleoptera Polyphaga VI. (Byrrhoidea, Dryopoidea). Pp.: 1-7. In: Minelli A., Ruffo S. & La Posta S. (Eds.): Checklist delle specie della fauna italiana, Fascicolo 51. Calderini, Bologna.
- BOUKAL M. 1998: Byrrhidae, Limnichidae and Nosodendridae (Coleoptera) in the collection of the Museum of South-Eastern Moravia in Zlín. – Sborník Přírodovědného klubu, Uherské Hradiště, 3: 62-69.
- FRANZ H. 1967: Revision der Gattung *Syncalypta* Steph. (Coleopt., Byrrhidae). – Annales Naturhistorisches Museum Wien, 70: 139-158.
- JAEGER O. & PÜTZ A., 2016: Family Byrrhidae Latreille, 1804. Pp. 574-591. In: LÖBL I. & SMETANA A. (eds.) 2006: Catalogue of Palearctic Coleoptera, Volume 3. Revised and Updated Edition. Scarabaeoidea, Scirtoidea, Dascilloidea, Buprestoidea and Byrrhoidea. – Brill: Leiden, Boston, 983 pp.
- KITANO T. & SAKAI M. 2006: *Curimopsis ehimensis*, a New Pill Beetle from Shikoku, Japan (Coleoptera, Byrrhidae). – Japanese Journal of Systematic Entomology, Matsuyama, 12(2): 267-271.
- OBENBERGER J. 1917: II. Beitrag zur Kenntnis der palaearktischen Käfer-fauna. – Archiv für Naturgeschichte. Berlin, 82: 9-45.
- PAULUS H. F. 1973: Revision der Familie Byrrhidae I: Zur Systematik und Faunistik der westpaläarktischen Vertreter der Gattung *Curimopsis* Ganglbauer 1902 (Col.: Byrrhidae: Syncalyptinae). – Senckenbergiana biologica 54(4/6): 353-367.
- PÜTZ A. 2007: Zur Taxonomie und Verbreitung der Pilenkäfer von China (Coleoptera: Byrrhidae). – Stuttgarter Beiträge zur Naturkunde 701(A): 1-121.
- TSHERNYSHEV S. E. 2009: A new species of the genus *Curimopsis* (Coleoptera, Byrrhidae) from Southern Kazakhstan. – Zoologicheskii Zhurnal, Moscow. 88(5): 637-640 (In Russian, English abstract).
- TSHERNYSHEV S. E. 2013: A review of species of the genus *Curimopsis* Ganglbauer 1902 (Coleoptera, Byrrhidae) in North Asia. – Zoologicheskii Zhurnal, Moscow. 92(5): 534-544 (In Russian, English summary).